

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФТЕХОСВІТИ
У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

**100-РІЧЧЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ НА
ГОРІ МАКІВКА
(Методичні матеріали)**

Дніпропетровськ 2016р.

Методичні матеріали викладачам суспільних дисциплін, Захисту Вітчизни, бібліотекарям ПТНЗ для використання в професійній діяльності.

Матеріал підготувала
(Муха Н.О. методист нмц пто)

100-РІЧЧЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ НА ГОРІ МАКІВКА

<http://drohobychanyn.io.ua/s1196977/100-richchya-peremogi-ukraenskih-sichovih-strilciv-na-gori-makivka>

Пам'ятник загиблим 38 молодим героям – учасникам бою на горі Маківка за Україну у квітні 1915р. під час першої світової війни.

Бої на Маківці тривали з 28 квітня по 2 травня 1915 року. Росіяни двічі захоплювали Маківку й двічі її втрачали... Ця гора розташована неподалік оспіваної Іваном Франком у творі «Захар Беркут» Тухлі, між Сколе і Славськом. Якщо долину річки Опір, уздовж якої йшла залізниця, австрійці захистили укріпленнями, то поросла лісом невисока гора (958 м) Маківка була зручним і незахищеним місцем для прориву російської імператорської армії. Та армія вже понад півроку тримала в окупації Галичину. І тепер розраховувала прорвати лінію фронту й через Карпати піти на Угорщину та безпосередньо на Відень. Битва на Маківці мала б стати основною на цьому фронті й від неї великою мірою залежало майбутнє війни.

НОВА ДОБА УКРАЇНИ

Для російських військ Маківка була стратегічним об'єктом (перша світова війна). Утримуючи цю гору, вони забезпечували собі безпроблемний прорив на Угорщину. Спочатку росіянам вдалося захопити частину гори. Однак у результаті контрнаступу Першого та Другого куренів Січових Стрільців

українці відбили втрачені позиції. Подальші спроби росіян «підкорити» Маківку не мали успіху саме через героїчну оборону стрільців. В останню добу Січові Стрільці тричі штурмували позиції російського війська й таки знову захопили гору. Коли в 1936 році в Галичині вийшла окремою книгою «Історія українського війська» з розділом про Маківку, то там згадали цей момент: «За третім ударом стрільці з радісним окликом переможця багнетами промостили собі дорогу на верх. Московська маса розскочилась від удару на всі боки і в паніці злетіла в долину.

Нагорі залишилася сила – силенна тих, що згинули за «царя і отечество» і сірою плахтою вкрили ціле побоєвище. Чимало ворога попало і в полон...». Бої завершилися 3 травня, коли австро–угорські частини, на боці яких і воювали Січові Стрільці, взяли під контроль Маківку. До речі, австрійське командування оцінило січовиків й офіційно ввело Легіон Січових Стрільців до складу війська лише у березні 1915 року, за місяць до цих важливих подій. Легіон на той час складався з двох куренів, у кожному з яких було по чотири сотні. Саме вони й були направлені в район гори Маківка, де й очікувалися найбільші бої. Українська бойова управа, яка здійснювала політичне керівництво стрілецьким рухом, у своєму привітанні з нагоди перемоги на Маківці відзначала: «З костей і крові, з ран і терпіння стрілецького виростає нова Україна — Україна діла і боротьби! Своїми воєнними подвигами ви воскресили славу минувшину української зброї, ви стали засновниками нової доби історії України, в якій Україна повертає на давній шлях збройної боротьби за свою самостійність»... Однією з центральних постатей УСС став майбутній засновник і провідник ОУН Євген Коновалець, який під час бою на Маківці потрапив у російський полон, а згодом як командир УСС дослужився до звання полковника армії УНР.

ЯК ЦЕ ПОЧИНАЛОСЯ

Світова війна для галичан означала, що в боротьбі може вирішитися й українське питання. Відтак усі політичні партії об'єдналися в «Головну українську раду», а для військових справ було створено «Українську бойову управу». Обидві структури закликали молодь стати під синьо–жовтий прапор Українських Січових Стрільців, а громадськість — матеріально підтримати організацію свого війська. На заклик зголосилося понад 20 тисяч молодих людей. Було зібрано пожертв на кілька сотень тисяч крон. Уже в серпні 1914 року виникли перші проблеми: австрійська влада, пообіцявши направити до легіону 100 офіцерів–українців, обмежилися лише 20 старшинами з резерву... Пришвидшив події несподіваний і швидкий наступ російських військ. Уже 30 серпня стрільців–добровольців відправили зі Львова до Стрия, де розпочалося формування легіону. Австрійці дозволили вступати до легіону українцям, яким ще не виповнилося 20 років — вік, який не підпадав під мобілізацію до регулярного війська. Стрілецьтво виявилось наймолодшим військовим формуванням в австрійській армії. Десятьом тисячам добровольців повідомили, що легіон може налічувати тільки дві тисячі осіб, які й повинні присягнути на вірність Австро–Угорщині. Через

більш ніж 30 років колишній усусівець Микола Величко згадував: «Стрільці домагалися від свого проводу складення присяги на основі своєї власної української форми, бо вони йдуть воювати за Україну, а не за Австрію, і заявляють, що йдуть усі, або ніхто, коли число легіону обмежують... А проте провід легіону стратив ціле пополудне 1 вересня на агітацію за присягу в формі, якої вимагала військова влада й на переконування, що в такий непевний час краще для української справи мати свій легіон — хоч би малий і з австрійською присягою, ніж позбавляти себе всякої мілітарної сили. Наприкінці над палкими молодими почуттями взяв перевагу розум. Вирішено виконати вимогу військового командування, не відрікаючись своїх поглядів на завдання легіону...». Австрійці погодилися на склад легіону в 2 500 осіб і одразу відправили стрільців на Закарпаття: російське військо блискавично захоплювало Галичину...

ЮНІ ІДЕАЛІСТИ Й ІНТЕЛІГЕНТНІ ОФІЦЕРИ

Культ Маківки формувався через добре десятиліття, коли українці пережили й відродження, і втрату своєї державності як в Галичині, так і в Наддніпрянщині. Маківка дала потужний імпульс для активізації національно-визвольного руху. Пісня січових стрільців про битву на горі Маківка (в народі відому, як «Хлопці, підемо, боротися будемо!») стала однією з найбільш улюблених для української молоді. Ще в 1920-х члени УВО, а згодом ОУН започаткували встановлення хрестів полеглим за волю України. У 1930-их молодь розпочала масові паломництва на «горбочок» на Маківці. **«На тім майже 1000 метровім шпилі між Тухлею і Головецьком висипали могили 34 юнакам-героям. Ці могили це наш перший військовий цвинтар. На Маківці повинен стати величавий пам'ятник, гідний жертви героїв, що там спочивають, а сама Маківка повинна стати прощеною для земляків-патріотів. Поки що Філія Т-ва Охорони Воєнних Могил у Сколім, на спілку з матірнім Т-во-м, помістять у церкві в Грабівці Скільським (сільці біля підніжжя Маківки) пам'ятну металеву таблицю з іменами похованих на Маківці УСС»,** — писав часопис «Діло» 7 травня 1932 року, у 17-ту річницю боїв на горі.

Не випадково Січові Стрільці, в тому числі й ті, що брали участь у боях на Маківці, невдовзі склали кістяк Армії Української Народної Республіки, а після поразки УНР продовжували боротьбу у лавах Карпатської Січі, УВО, ОУН і УПА. **Коли у 1943 році німці оголосили набір добровольців до лав дивізії «Галичина» й запевняли українців, що дивізія воюватиме на Східному фронті проти москалів, то саме асоціацію з Українських січових стрільців (УСС) найбільше сприйняла громадськість. А найпопулярнішим розшифруванням СС «Галичина» було «Січові Стрільці «Галичина». Нову хвилю уваги стрілецька тема пережила в кінці 1980-х років. Не дивно, що найпотужніша на той час українська молодіжна організація — Спілка незалежної української молоді (СНУМ) — місцем свого установчого збору 19 серпня 1989 року обрала саме Маківку** Водночас в історичній науці, а відтак і в громадських дискусіях

щодо змагань за незалежність новітніх часів основною стала тематика ОУН та УПА. Січове Стрілецтво з усім пластом не лише бойової історії, а й великої культурної спадщини опинилося на маргінесі досліджень. Тим часом саме УСС, які не мають за собою протиріч спротиву УПА, можуть стати основою для спільної історичної пам'яті усіх українців. **Юні ідеалісти, якими командували інтелігентні офіцери, витворили ще й унікальний пласт музичної культури. Їхні щемливі пісні, написані для виконання під гітару, перетворилися на народні, а «Ой, у лузі червона калина» стала неофіційним українським гімном. До речі, дизайн легендарного кашкета–мазепинки теж розробили січові стрільці.**

ДО РЕЧІ...

6 січня 2010 року Президент України Віктор Ющенко видав Указ N 5/2010 «Про заходи з відзначення, всебічного вивчення та об'єктивного висвітлення діяльності Українських січових стрільців». Указ приурочений до 95-річчя перемоги УСС у битві на горі Маківка, враховуючи активну участь формувань Українських січових стрільців в Українській революції 1917—1921 років та становленні української державності на початку ХХ століття. Указом передбачено, зокрема, дослідження історії Українських Січових Стрільців та інших національних військових формувань початку ХХ століття, видання тематичної літератури; упорядкування місць поховань загиблих учасників українських військових формувань початку ХХ століття, встановлення відповідних пам'ятників та пам'ятних знаків.

А нещодавно, 21 квітня 2015 року Президент України Петро Порошенко видав Указ №228/2015 „Про заходи з відзначення діяльності Українських Січових Стрільців та 100-річчя їх перемоги на горі Маківка.

ВАРТО ЗНАТИ

Легіон Січових Стрільців був військовою формацією австро–угорської армії, але утворився з ініціативи української громади й складався з **галичан–добровольців**. Вважався праобразом майбутнього війська нації.

«Товариства Січових Стрільців» виникли у Львові ще наприкінці 1912 — початку 1913 року, коли Український студентський союз взявся за військове навчання молоді. Уже 28 червня 1914 року у Львові відбувся великий Сокільсько–Січовий здви́г, присвячений 100-річчю з дня народження Тараса Шевченка. Після перемоги на Маківці УСС відзначилися і в інших боях на Галичині та були перетворені на полк Українських січових стрільців (УСС). Заново сформований курінь у лютому 1918 року разом з австрійським військом вирушив на Херсонщину під керівництвом Вільгельма Габсбурга (під враженням від спілкування з українцями цей член австрійської імператорської родини перетворився з Габсбурга на Василя Вишиваного, підтримував українців у боротьбі за незалежність і зрештою помер у Лук'янівській тюрмі в 1947 році). У листопаді 1917 року, коли Легіон УСС воював у складі австрійської армії, у Києві переважно з українців з російської армії було сформовано Галицько–Буковинський курінь Січових Стрільців.

Історичне значення.

...Битва на горі Маківці – це перша велика спроба галицьких українців стати одним з активних чинників історії, творцями свого майбутнього. Гора Маківка у 1915 році майже на 60 днів стала непереборною твердиною української землі на шляху російських військ. Та мурами цієї цитаделі були не стрімкі кручі, створені природою, а Українські Січові Стрільці (УСС), виплекані довоєнним січовим, сокільським та пластовим рухом, “Просвітою”...

Дидактичні заходи:

1. З метою національно-патріотичного виховання учнівської молоді, вище зазначені історичні матеріали мають бути використані під час виконання навчальних програм на уроках історії, людина і світ, правознавство, проведення тематичних тижнів суспільних дисциплін, Захисту Вітчизни, роботи бібліотекарів, виховного процесу класних керівників до Дня Збройних сил України, Дня захисників України, Небесної Сотні, днів пам'яті військових подвигів учасників АТО – нащадків Українських Січових Стрільців та інших військово-патріотичних, національно-патріотичних заходів.

2. Рекомендуємо створити кінолекторій навчального закладу, переглянути зазначені відеоматеріали та організувати обговорення, тестування, анкетування, дискутування про історію українського війська засновником якого були Українські Січові Стрільці.

3. Розкривати не тільки військову але й культурну спадщину УСС та її цінність (особливо музичну, пісенну) для сучасного покоління. Гімном цього військового формування за незалежність та свободу України була українська народна пісня «Ой у лузі червона калина похилилася чомусь наша Україна зажурилась...»

4. Відео фільми для поповнення кінолекторію навчального закладу.

- [.https://www.youtube.com/watch?v=c0dEXkJL_cE](https://www.youtube.com/watch?v=c0dEXkJL_cE)
Стрічка створена кіностудією товариства "Пам'ять» фільм: Бій за гору Маківка
- <https://www.youtube.com/watch?v=hlLdl-WQxl4>
(Як святкували 100- річчя пам'яті перемоги Українських Січових Стрільців на горі Маківка у квітні 1915р.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=-QPjRpgiSfA>
«На Маківці вшанували 100-річчя перемоги над росіянами «
- <https://www.youtube.com/watch?v=5CqnTK0gdm856>.
Сходження учнівської молоді Львівщини на гору Маківку Сколівського району
- [.https://www.youtube.com/watch?v=Sw8V92gH71w](https://www.youtube.com/watch?v=Sw8V92gH71w)
Відео . Пісні добровольців ОТО . «Ой у лузі червона калина... »
- <https://www.youtube.com/watch?v=LAU8HxFtoLE#t=0.616155>
Гурт "Еней" (Польща) присвятив пісню "Біля тополі" українським військовим які загинули за Україну.